[א]שוקל לו את שקלו [ב]ופורע (א) את חובו [ג]ומחזיר לו אבידתו ובמקום שנוטלין שכר תפול הנאה להקדש בשלמא שוקל לו את שקלו מצוה קעביד [א]דתנן [ב][ד]תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות ומחזיר לו אבידתו נמי מצוה קעביד אלא פורע לו את חובו הא קמשתרשי ליה [ג]אמר רב אושעיא הא מני חנן היא דאמר [ה]איבד את מעותיו ורבא אמר אפי' תימא רבנן הכא במאי עסקינן שלוה על מנת שלא לפרוע בשלמא רבא לא אמר כרב אושעיא דמוקים לה כרבנן אלא רב אושעיא מ"ט לא אמר כרבא אמר לך רב אושעיא נהי דהנאה לית ליה כיסופא

שוקל לו את שקלו. שוקל בשבילו שקל שהוא חייב לכל שנה לקרבנות צבור: **ופורע לו את חובו.** אם חייב ממון לנושה מותר לזה שיפרענו בשבילו: **ומחזיר לו אבידתו.** אם ראה חמורו תועה מותר להשיבו: **במקום שנוטלין שכר.** על טורח השבתה: **תפול.** הניית השכר להקדש שהרי שניהן מודרין בהנאה זה מזה: **מצוה קא עביד.** כלומר מצוה בעלמא קא עביד ואינו מהנהו לזה שאם לא שקל עליו לא הפסיד כלום שיש לו חלק בקרבנות: **דתנן תורמין.** את הלשכה בשלש קופות: **על האבוד.** אף על מי שלא שקלו ואבד: **ועל הגבוי.** שעדיין לא הגיע כאן: **ועל העתיד לגבות.** ואפילו לא נגבה לאחר מכאן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא שחיסר מצוה נמצא שכר המצוה על הנותן: **משתרשי ליה.** מרויחו: **חנן היא דאמר איבד מעותיו.** זה שפרנס את אשת חבירו ונתכוון לשם הלואה שישלם לו בעלה איבד מעותיו ואין יכול לומר לו את חובך פרעתי שלם לי. והוא הדין נמי לכל חוב שעליו ועמד חברו ופרעו וזה לא אמר לו הלויני אינו חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלואה לאו הלואה היא כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מידי יהיב ליה: **אפילו תימא רבנן.** דאמרי חייב אע"פ שלא אמר לו הלויני וגבי שאר חוב נמי חייב לשלם וכי מחיל אסור במודר הנאה והכא דקתני פורע לו את חובו בשלוה זה תחלה הלואה מן המלוה על מנת שלא לפרוע עד שירצה לא יוכל הנושה ללחצו הלכך לאו מידי יהיב ליה: כיסופא

לו לקדש ברועים ובמקלות ולא קידש חייב ומפרש שומר חנם בחנם שומר שכר בשכר ומסיק דחוזר ונוטל מבעל הבית משמע דשומר חנם נמי אם קדש ברועים ובמקלות בשכר חוזר ונוטל מבעל הבית ואמאי אברוחי אריא בעלמא הוא וכן הא דתנן בפ' אלו מציאות (ב"מ דף לא: ושם) היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מינה ופירש בקונטרס שאם היה עוסק במלאכה חמורה ונוטל שכר מרובה כמה היה פוחת משכרו ויעסוק במלאכה קלה כמו השבת אבידה וכך יתנו לו ואמאי אברוחי אריא בעלמא הוא ולפי מה שפירש רבינו תם דדוקא במפרנס את אשתו קאמר חנן לפי שיכולה לזנות ולהתפרנס בדוחק אבל שאר פורע לו חובו לא כמו שאמר לקמן לא קשיא מידי ואומר רבי כי מן הדין היה ודאי פטור כדמשמע הכא אלא תקנת חכמים התם שישלמו לו כדי שישיב אבידתו של חבירו וכן בקדש ברועים ובמקלות בשכר דחוזר ונוטל שכר מבעל הבית כדי שיעסוק להבריח את הארי ואפי' עולה השכר כדי דמיהן נפקא מינה לכושרא דחיותא אבל פורע חובו ועמד אחר ופרנס את אשתו למה לנו לעשות תקנה על זה ומהאי טעמא נמי הא דאמר בהנזקין (גיטין נח:) הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון פירוש אם שהתה בידו י"ב חדש אין נותן רביע לבעלים ויחזיק בקרקעות אלא מחזיר לו הקרקע נראה לרבי דלא בחנם מחזיר אלא משלם לו מה שהוציא להוציאה מיד העובד כוכבים ורבינו גרשון פי' בתשובותיו כמו כן דאע"ג דלא הוי אלא כמבריח ארי בעלמא יש לו לשלם מידי דהוה אקדש ברועים ובמקלות בשכר וגבי משיב אבידה דאל"כ אין לך אדם מציל של חבירו מיד העובדי כוכבים ולא כפי' הקונטרס שפירש בגיטין שמחזיר לו בחנם וא"ת והא דתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטו:) שטף נהר חמורו וחמור חבירו שלו יפה מנה ושל חבירו מאתים והניח זה את שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו ואמאי דמי חמורו היה לו לשלם והיה רבי רוצה לומר דמשום הכי אין לו אלא שכרו דמיירי כגון שבעל החמור בפניו וכי עשו חכמים תקנה ה"מ שלא בפניו אבל בפניו לא וקשה א"כ אפי' שכרו לא יהא לו דהא תנן בפ' הכונס (שם דף נח. ושם) נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית ומפרש רב בגמרא אפי' נחבטה דס"ד מבריח ארי מנכסי חבירו ומה שנהנית נמי לא משלם קמ"ל ופריך אימא ה"נ ומשני מבריח ארי מנכסי חבירו מדעתו והאי שלא מדעתו א"נ מבריח ארי לית ליה פסידא האי אית ליה פסידא ומשמע לישנא קמא מדעתו אע"ג דלית ליה פסידא פטור ועל כורחין לא אפשר לפרש כן מההיא דאלו מציאות (ב"מ דף לא:) ודהשוכר את הפועלים (שם דף עג:) אלא הכי פירושו מבריח ארי מדעתו היכא דלית ליה פסידא האי שלא מדעתו לאו משום דאי לא הוי פסידא יהא חייב דפשיטא אם נחבטה ולא נתקלקלו הפירות למה יהא חייב אלא כלומר האי שלא מדעתו שבעל כרחו הוא מבריח ארי ואם דוחקים את האדם על כרחו להבריח את הארי ממקרו של חבירו אע"ג דלית ליה פסידא חייב לשלם לו שכר טורחו והשתא בההיא דהגוזל בתרא אם נפרש דדמי חמורו אינו חייב לשלם לפי שהוא בפניו אלמא חשבינן כאילו לית ליה פסידא א"כ לא יהא לו אפי' שכרו כיון דמדעתו הוא ולית ליה פסידא על כן נראה לרבי דהיינו טעמא דאינו משלם דמי חמורו שלא תקנו חכמים שיהא חייב לשלם אלא מה שהוא מהנה אותו ואינו מהנה אותו אלא כדי שכרו שהרי גם הוא היה מוצא להציל בכדי שכרו דבעל כרחך מיירי שיכול להציל שלא יזכה אותו מן ההפקר: **ובמקום שנוטלין שכר תפול ההנאה להקדש.** בפ' אין בין המודר (נדרים דף לג.) מוקי לה בין בנכסי שניהם אסורין זה על זה משום הכי תפול הנאה להקדש דלא מצי בעל אבידה לעכבו בין בנכסי מחזיר דוקא אסורין על בעל אבידה ולא נכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר ואם אין המחזיר רוצה לקבל שכר בעל אבידה אינו יכול לעכבו ותפול הנאה להקדש: **ועל העתיד לגבות.** פי' בקונטרס אפי' לא נגבה לבסוף וקשה לרבי חדא דהוה ליה למיתני ועל העתיד לגבות ותו לא דהוי אבוד וגבוי בכלל ועוד דתנן (בשקלים דף ג:) ומייתי לה בהזהב (ב"מ דף נח. ושם) בני העיר ששלחו שקליהם ונגנבו מהשלוחין או שאבדו השלוחין אם עד שלא נתרמה התרומה נשבעים השלוחים לבני העיר ובני העיר שוקלים ומביאים אחרים תחתיהם אבל משנתרמה אחריות אהקדש ואם כפירוש הקונטרס דאפי' לא נגבו לבסוף תורמין עליהם אמאי בני העיר שוקלים ומביאין אחרים תחתיהם אי משום מצוה אפי' משנתרמה נמי ועוד פירש רש"י על האבוד מי שלא שקלו ואבד ועל הגבוי שעדיין לא הגיע וקשה דא"כ זו ואין צ"ל זו קתני אלא נראה לפרש על האבוד שבא ליד גבאי ואבד ועל הגבוי ביד השליח ונאבד מיד השליח לאחר שנתרמה התרומה דאי נאבד קודם שנתרמה התרומה חייבין בעלים באחריות ועל העתיד לגבות שיבא לידי גבוי לבסוף והא דקאמר הכא שוקל לו את שקלו באבוד וגבוי דלא מיחייבי בעלים באחריות: **הא מני חנן היא דאמר איבד מעותיו.** הואיל וכן שאינו יכול עתה לתובעו ממנו אע"פ שמ"מ מהנהו שאין צריך לשלם חובו משום הכי לא מיתסר שאינו אלא גרמא בעלמא שעל ידי שפורע זה לבעל חובו מיפטר ודמי להא דתנן באין בין המודר (נדרים דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו כו' ויתן לשום מתנה אע"ג דעל ידו משתרשי ליה מזוני שרי הואיל ולא עביד אלא גרמא בעלמא ולא דמי לעושה לו מלאכה דאסור אע"ג דלא מצי תבע ליה מיניה דהתם מדידיה לדידיה קא מיתהני אבל הכא גרמא בעלמא הוא ורבינו תם מפרש דאיירי דוקא במזונות אשתו ומשום הכי פטור דאין הדבר ברור שהיה מתחייב זה הבעל מזונות שמא היה יכול להפטר שהאשה עצמה היתה מגלגלת אם לא היתה מוצאה מי שמגלגל לה מעות אע"ג דבפסקו לה ב"ד מיירי דאי לאו הכי לא הוי מיחייב לכ"ע שאף לאשה עצמה לא היה מיחייב בלא פסק ב"ד מכ"מ היתה מגלגלת דלא ליקרו לה רעבתנותא אבל גבי שטר חוב אפי' חנן מודה דלא איבד מעותיו דהנאה גמורה היא הואיל ולא היה יכול להפטר בשום ענין והכי פי' הא מני חנן היא כלומר האי פורע מיירי באותו חוב דאיירי בה חנן דהיינו במזון האשה דוקא וחנן היא וכן פירש רבינו חננאל ושני רב אושעיא הא דתנן ופורע את חובו מזונות אשתו הן ואליבא דחנן וריב"א הביא ראיה מירושלמי דה"ה בשאר חובין דגרסינן התם בפירקין אבא בר ממל בעי הפורע שטר חוב של חבירו שלא מדעתו בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר אסי טעמא דבני כהנים גדולים תמן לא עלה בדעתו שתמות אשתו ברעב ברם הכא מפייסנא ליה ומחיל לי הגע בעצמך דהוה גביה משכון מפיים הוינא ליה ויהיב לי משכוני עד כאן בבעל חוב שאינו דוחק ואפי' בבעל חוב דוחק נשמעינה מן הדא שוקל לו את שקלו לא שקיל אין ממשכנא הדא אמרת אפי' בעל חוב דוחק אלמא מחלוקת בבעל חוב כמו למזונות ואומר רבינו תם על כרחך פליג גמרא ירושלמית אגמרא שלנו דמוקים ההוא טעמא דשוקל את שקלו כבני כהנים גדולים אע"ג דממשכנין על השקלים ורב אושעיא מוקי לה כחנן ופליג לגמרי דלית ליה הך סברא ומפרש דלא פליגי אלא במזון האשה כדפרשינן ועוד דעל כרחין סוגיא דירושלמי לא אתיא כסוגיא דהכא דלדברי רבא צריך לפרש דשוקל לו שקלו היינו באבוד וגבוי דאי לאו הכי שוקל לו שקלו אמאי הא קא משתרשי ליה וירושלמי משמע דלא מיירי באבוד דפשיט מיניה בבעל חוב דוחק:

אדמון

מסורת הש"ס

א) [נ"ל דתניא וכן גי' תוס' בב"מ נח.], ב) ב"מ נח. שקלים פ"ב ה"א, ג) [נדרים לג. כל הענין ע"ש היטב],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופורע לו את חובו:

מוסף רש"י

שוקל לו את שקלו. המדיר יכול ליתן בשבילו מחצית השקל שנותנין לתרומת הלשכה, ויכול לפרוע חובו ואין מהנה לו כלום (נדרים לג.). **תורמין על האבוד.** כשהיו ממלאים שלש קופות מכסף הלשכה והיא תרומה ליקח מכסף הקופות כל קרבנות צבור ותורמין אותן על מנת שיהו שלש קופות ראש ותרומה לשירים שיהו אותן שהביאו שקלים הנשארים בלשכה זוכים בתרומת הקופה להיות הקרבנות גם עליהם ותורמין אותן אע"פ ששלח שקלו ואבד לו ואין ידוע לו (ב"מ נח.). **ועל הגבוי.** ועודנו בדרך, **ועל העתיד לגבות.** מי שנאנס ולא שלח שקלו באדר, היה משלחו כל השנה כולה ונותנין בשופר שכתוב עליו תקלין חדתין והלשכה היתה נתרמה ג' פעמים בשנה, בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג, וכשמגיע זמן לתרום נותנין מעות השופר בלשכה ותורמין וכשתורמין תרומה ראשונה נותנין אף על העתיד לגבות וגם בשניה ובשלישית והמביא אחר שנתרמה השלישית נותנו לשופר ששמו תקלין עתיקין ונופל לשירי הלשכה ומהן בונין חומת העיר ומגדלותיה (שם). **הא מני חנן היא דאמר איבד את מעותיו.** שאין למלוה על בעלה של זו כלום הואיל ולא נתן בידו אלא הבריח ארי מעליו שפרנס את אשתו שהוא חייב לזונה, הכי נמי כי פרע חובו אברוחי ארי הוא, שאין לו לפרוע החוב כלום, ולהכי שרי, דאי כהנים גדולים דפליגי עליה דחנן היא, כיון דאמרי ישבע כמה הוציא ויטול מן הבעל, הכא נמי סבירי להו כי פרע חובו יכול הפורע לגבות מן הלוה, ולהכי הוי הנאה גמורה אם אין הפורע חוזר וגובה ממנו ואסור (נדרים לג:). **שלוה על מנת שלא לפרוע.** מזה, דהשתא כי פורעו זה לא הוי הנאה, הואיל ואי בעי לא מצי למיגבי מניה כלום, ושוקל לו את שקלו נמי מוקמינן ליה לדברי הכל כה"ג שאינו מהנה לו כלום, כגון שהוא עצמו שקל את שקלו ושגרו לירושלים ונגנב או אבד לאחר שנתרמה הלשכה, והאי לא נתחייב באחריותו ולא היה לו לפורעו, דהכי קי"ל (ב"מ נז:) בני העיר ששיגרו שקליהן ונגנבו או שאבדו, אם נתרמה התרומה נשבעין השלוחין לגזברים שאבדו ובעלים פטורים, דתורמין על האבוד, ואם קודם שנתרמה הלשכה נשבעין לבני העיר לפיכך כי חזר הנודר ופרע שקלו מותר, דלא מהנה ליה כלל (נדרים לג:).

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין מג:

לא ב מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ב:

לב ג מיי' פ"ז שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

לג ד מיי' פ"ג מהלכות שקלים הלכה ט:

לד ה מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קכח סעי' א:

תוספות רי"ד

שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו ומחזיר לו את אבידתו ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש במקום שנוטלין שכר על טורח השבתה תפול הנאה להקדש שלא יהנה ממנו. פי' המורה תפול הנאה להקדש כגון ששניהם מודרים הנאה זה מזה: בשלמא שוקל לו את שקלו דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות פי' ונמצא שלא נהנה כלום שבלא הא היה לו חלק בקרבנות מחזיר לו אבדתו נמי מצוה קעביד פי' ואע"ג שהוא נהנה הוא יכול לומר אני איני מתכוין להנותו אלא לקיים המצוה. אלא פורע לו את חובו הא קמישתרשי ליה אמר רב אושעיא מני חנן הוא דאמר אבד מעותיו פי' ואע"ג דמטי ליה הנאה מיניה דהא מיפצי ליה מב"ח כיון דשלא מדעתו עשה ואיבעי לתובעו כדין לא מצי תבע ליה ולאפוקי מיניה בדינא שרי דבודאי אי מצי תבע ליה לדינא ולאפוקי מיניה אסור דהויא מחילה גביה וההנהתו אבל כיון דלא מצי לאפוקי מיניה בדינא שרי והכי נמי אמרינן התם דמקריב עליו קיני זבין וקיני זבות ויולדות ומתירו לאכול בקדשים וזן את אשתו ואת בניו אף על פי שהוא חייב במזונותיהן דאף ע"ג דמטי ליה הנאה מיניה כיון דלאו מדעתו קעבד ולא מצי תבע ליה בדינא שרי ואין אנו צריכים לומר עכשיו בשוקל לו את שקלו דטעמא משום דתורמין על האבוד ונמצא שלא ההנהו אלא אע"ג דההנהו כיון דלאו מדעתיה קעביד ואינו יכול לתובעו בדין לחנן שרי

כיסופא מי לית ליה (א) א] התם נמי אית ליה הנאה בההיא הנאה דמיכסיף מיניה: **מתני'** אדמון אומר שבעה [א]מי שמת והניח בנים ובנות [א]בזמן שהנכסים מרובין הבנים יורשים והבנות נזונות ובנכסים מועטים הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** מאי קאמר אמר אביי ה"ק בשביל שאני זכר וראוי לעסוק בתורה הפסדתי [ב]אמר ליה רבא מאן דעסיק בתורה הוא דירית מאן דלא עסיק בתורה לא ירית אלא אמר רבא הכי קאמר בשביל שאני זכר וראוי לירש בנכסים מרובין הפסדתי בנכסים מועטין: **מתני'** [ג]הטוען את חבירו כדי שמן והודה בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה במקצת הטענה ישבע וחכ"א אין הודאת מקצת ממין הטענה אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** שמע מינה לרבנן טענו חטין ושעורין והודה בשעורין פטור לימא תהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל [ד]דא"ר נחמן אמר שמואל [ב]טענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהן חייב אמר רב יהודה אמר רב בטוענו מדה אי הכי מ"ט דאדמון אלא אמר רבא דכולי עלמא [ג]היכא דאמר ליה מלא עשרה כדי שמן יש לי בבורך שמן קטעין ליה קנקנים לא קטעין ליה עשרה כדי שמן מלאים יש לי אצלך שמן וקנקנים קטעין ליה כי פליגי היכא דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון אומר יש בלשון הזה לשון קנקנים ורבנן סברי [ד]אין בלשון הזה לשון קנקנים אלא טעמא דאין בלשון הזה לשון קנקנים הא יש בלשון הזה לשון קנקנים חייב לימא תיהוי תיובתא דר' חייא בר אבא [ה]דא"ר חייא בר אבא טענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהם פטור אמר רב שימי בר אשי נעשה כמי שטענו רימון בקליפתו מתקיף לה רבינא רימון בלא קליפתו לא מינטר שמן מינטר בלא קנקנים אלא הכא במאי עסקינן דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך ואמר ליה אידך שמן לא היו דברים מעולם קנקנים נמי חמשה אית לך וחמשה לית לך אדמון אומר יש בלשון הזה לשון קנקנים ומגו דקמשתבע אקנקנים משתבע נמי אשמן על ידי גלגול ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון קנקנים מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו: **מתני'** הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל

כיסופא מי לית ליה. דקא מיכסיף מן המלוה תמיד. הלכך אי רבנן היא דאמרי דלענין חוב לוה ע"מ לפרוע ופרע חברו בשבילו חייב לשלם וגבי מודר הנאה מחילה היא ואסיר כי לוה ע"מ שלא לפרוע נמי הנאה היא ומחילה מחיל גביה ואסיר אלא חנן היא ובין בחוב העומד לפרוע בין בעומד שלא לפרוע לית ליה גביה מידי ולאו מחילה היא ואע"ג דסלקיה מפרעון ומכיסופא: **מתני' נכסים מועטין.** מפרש בבבא בתרא [ו] שאין בהן פרנסת שנים עשר חדש לזכרים ולנקבות: **הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים.** תקנת חכמים היא: **הפסדתי.** בתמיה: **גמ' מאי קאמר.** אם בשביל שאני זכר הפסדתי משמע אם בשביל שאני זכר וכחי יפה הפסדתי ומהו יפוי כחו: **מתני' והודה לו בקנקנים.** רקים בלא שמן: **גמ' בטוענו מדה.** לא תבע ממנו קנקנים אלא שמן הפקדתי אצלך ומאי כדי שמן דקתני מתני' מדה מלא עשרה כדי שמן דהוי ליה טענו חטים והודה לו בשעורים: **בבורך.** בור שלפני הבד: **קנקנים לא טעין ליה.** וכי הודה לו בקנקנים לאו הודאה היא: **כדים מלאים.** כדים ושמן משמע: **עשרה כדי שמן.** ולא אמר מלאים: **יש בלשון הזה לשון קנקנים.** כיון דלא אמר ליה מלא עשרה אין זה טוענו מדה אלא עשרה כדים מלאים והוה ליה טענו חטים ושעורים: **אלא טעמא כו'.** לשון קושיא הוא לאותובי למאן דאמר פטור דדוקיא דמתני' כרב נחמן מדקתני הטוען את חבירו כדי שמן ולא קתני כדים מלאים שמן שמעינן מינה דמשום דאין בלשון הזה לשון קנקנים פטרי רבנן הא אם תבעו שניהם חייב: **נעשה כמי שתבעו רימון בקליפתו.** לא דמו כדים ושמן לחטים ושעורים דכולי חדא מילתא הוא וממין הטענה הוא: **שמן.** בלא קנקנים מנטר בבור: **אלא הכא במאי עסקי' כו'.** אלא לא תימא כמו שטענו רימון אלא ר' חייא מוקי למתניתין כגון שהודה במקצת קנקנים ומקצתם כפר דבקנקנים גופייהו איכא כפירה והודאה ואי יש בלשון התביעה לשון קנקנים מיחייב עלייהו שבועה ושבועה דשמן דקא מחייב אדמון משום גלגול היא דקסבר יש בלשון התביעה לשון קנקנים: **מתני' ופשט לו את הרגל.** לשון בזיון הוא ואמר נואש שאינו חש לדבריו טול טיט שעל גבי רגלי. ב] ואני שמעתי תלה אותי על עץ ואין לי מה ליתן: **גמ'** במה

אדמון אומר וכי בשביל שאני זכר הפסדתי. אע"ג דאמר לקמן כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ומההוא פיסקא פריך הש"ס לקמן אלמא דהכי הוי עיקר מ"מ אומר ר"ת דלית הלכתא כוותיה בהא דהא סוגיא דגמרא דלא כוותיה לעיל בפרק נערה (דף מג. ושם) אמר [ז] רבי אסי א"ר יוחנן עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל אחין בנכסים מועטים אלמא סתם דבריו כרבנן ועוד דלעיל פ' הנושא (דף קג.) אמרי' יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו וסתמא דהש"ס כרבנן בריש מי שמת (ב"ב דף קלט:) ואומר ר"ת דהיינו טעמא דאדמון לאו לאיפלוגי אמלתא דחכמים אתא אלא מתמה בעלמא הוא ור"ג נמי דאמר בההיא רואה אני את דברי אדמון לאו משום פסק דין אלא משום שיש ודאי לתמוה [ח]: **אמר** רבא דעסיק באורייתא ירית. בתמיה מקשים מאי קמתמה רבא אין ה"נ כדאמר לעיל בפרק נערה (דף מט. ושם) מצוה לזון את הבנות וק"ו לבנים דעוסקין בתורה וא"ר"ת דלא דמי דלעיל גבי מצוה יש מצוה לזון הבנים יותר מן הבנות אבל הכא שמת האב וירושתן קא שקלי מן התורה קא מתמה רבא אמילתיה דאדמון דקא בעי למימר דכשיעסוק בתורה יטול ירושה ואם לא יעסוק לא יטלנה וי"מ דהכא מיירי בבנים גדולים ולהכי פריך מאן דעסיק כו' אבל לעיל מצוה לזון את הבנים בבנים קטנים מיירי משום דכולם עומדים לעסוק בתורה קאמר ק"ו לבנים ולהכי לא פריך מאן דעסיק דכולם הן עומדים לעסוק בתורה: **שמע** מינה מדרבנן טענו חטין ושעורים וכו'. תימה מאי פריך לר"נ מדרבנן והלא איכא אדמון דקאי כוותיה וכי תימא משום דרבים נינהו אדרבה אית לן למימר כאדמון דהלכתא כוותיה ואומר רבי דמכולהו פריך דמשמע דאדמון מודה בחטין ושעורים דמיפטר מדלא נקט חטין ושעורים אלא נקט כדי [ט] (יין ושמן) דכרימון בקליפתו דמי כדבעי למימר לקמן רב שימי בר אשי שאינו יודע הגמרא אמאי הוי נקיט האי לישנא דכדי שמן ומיהו לאחר שידע דאיכא לאפלוגינהו בין יש בלשון הזה לשון קנקנים פריך אפיכא נימא תיהוי תיובתא דרב חייא בר אבא ואפילו הכי משני נעשה כמי שטענו רימון בקליפתו: **אי** הכי מ"ט דאדמון. תימה מאי קא קשיא ליה הא אשכחן ר"ג דאית ליה האי סברא דמיחייב בטען לו חטין והודה לו בשעורים כדתנן בפ' שבועת הדיינין (שבועות לח: ושם) ונראה דה"ק אי הכי מ"ט דאדמון אליבא דר"נ דהא בעינן למימר דלהוי אדמון כרב נחמן דכוותיה קי"ל ור"נ דוקא בטענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהן מיחייב אבל טענו חטין והודה לו בשעורין פטור: **הפוסק** מעות לחתנו. מוקי לה בירושלמי כשפסק במעמדה אבל לא פסק במעמדה אפי' רבנן מודו והשתא אתי שפיר הא דאמר בגמרא כופין למאן אילימא כופין לאב איפכא איבעי ליה למימר הואיל ופסק במעמדה הוי תנאי גדולה תנאי ותנאי קטנה לאו כלום ומסיק כופין לבעל ליתן את הגט לקטנה משום דלאו תנאה אבל גדולה הואיל ובמעמדה התנה הרי הוא כמו שהיא עצמה התנית:

תשב

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פי"ט מהל' אישות הלכ' יז סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיב סעי' יא:

לו ב מיי' פ"ג מהלכות טוען ונטען הלכה יא סמג עשין נה טור ש"ע ח"מ סימן פח סעיף יב:

לז ג ד מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף יח ובהגה"ה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' התם נמי אית ליה הנאה בההיא הנאה דמיכסיף מיניה. לכאורה לישנא יתירה הוא והר"ן בנדרים דף ל"ג ע"ב בהעתיקו תירוץ זה לא זכרו וכן נראה מפרש"י כאן שלא היה זה בגירסתו אבל ראיתי למהרש"ל גריס לישנא אחרינא התם נמי וכו' עכ"ל והנ"מ בין שתי הלשונות דללישנא קמא לא חשיב הנאה גמורה אבל ללישנא בתרא אף כיסופא חשיב הנאה: ב] רש"י ד"ה ופשט לו את הרגל כו' ואני שמעתי תלה אותי ברגל על עץ וכו' כצ"ל. וכ"ה בשיטה מקובצת:

תוספות רי"ד

מתני' אדמון אומר מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים ירשו והבנות יזונו ובזמן שהנכסים מועטין הבנות נזונות והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אר"ג רואה אני את דברי אדמון פי' אם היו הנכסים מרובין כשיעור שנאמר אין כח לבנות לומר הרי אנו מוציאין לעצמנו מזונות עד שנבגור והשאר יהיה לכם אלא כל הנכסים עומדים בחזקת הבנים ונושאים ונותנים ומתעסקין בהן ואין לבנות עליהן אלא מזונות דבר יום ביומו וכך משמע הבנים יירשו כלומר הרי כל הנכסים בחזקת הבנים ואם היו הנכסים מועטים מזה השיעור נוטלין הבנות מזונות לעצמן עד שיבגרו והשאר יתנו לבנים ואח"כ ישאלו על הפתחים ובעי' בפ' מי שמת וכמה הן מרובין אמר רב יהודה אמר שמואל כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו. איתמר נמי כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו הן הן מרובין ואינך מועטין ומתמהינן ואי ליכא כדי שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו שקילן להו בנות לכלהו אמר רבא מוציאין להן מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים: ואע"ג דאמרינן לקמן כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו כאן אין הלכה כמותו ובפ' מי שמת אזלא כל סוגיא דשמעתא כרבנן וכלהו אמוראי סבירא להו התם דנכסים מועטין כולהו דבנות נינהו ואין הלכה בזה כאדמון: **מתני'** הטוען את חבירו כדי יין וכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע

תוספות רי"ד (המשך)

וחכ"א אין ההודאה ממין הטענה אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון ש"מ טענו חטין ושעורין והודה לו בא' מהן חייב פי' כי הוא טוענו על השמן ועל הקנקנים והוא הודה לו על הקנקנים בלבד אמר רב יהודה אמר שמואל בטוענו מדה פי' שאמר לו עשרה כדי שמן שטענו שמן ולא קנקנים אי הכי מ"ט דאדמון אלא אמר רבא דכ"ע היכא דטענו ואמר לו מלא עשרה כדי שמן יש לי אצלך שמן קטען ליה קנקנים לא טען ליה ואי הודה לו בקנקנים פטור עשרה כדים מלאים שמן יש לי אצלך שמן וקנקנים קטעין ליה ואי הודה לו בקנקנים חייב כי פליגי היכי דאמר לי עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון סבר יש בלשון הזה לשון קנקנים והלכך כי הודה בקנקנים חייב ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון קנקנים והלכתא כאדמון שיש בלשון הזה לשון קנקנים וכי הודה לו בקנקנים חייב והיכא דטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב כרב נחמן אמר שמואל ואע"ג דפליג עליה ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמר טענו חטים ושעורין והודה לו באחד מהן פטור הא רב פפא דהוא בתרא סבירא ליה כרב נחמן והלכתא כוותיה כדכתבינן בפרק שבועת הדיינין: **מתני'** הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל

מסורת הש"ס

א) ב"ב קלט:, ב) שם קמ:, ג) שבועות לח:, ד) (ב"ק לה: ב"מ ה. ודף ק:) שבועות מ., ה) [שבועות מ:], ו) [דף קלט:], ז) צ"ל ר' אבא א"ר יוסי, ח) [ועי' היטב תוס' ב"ב קלט: סד"ה אמר ר"ג רואה אני], ט) [צ"ל שמן],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי לית ליה לישנא אחרינא התם נמי אית ליה:

מוסף רש"י

והבנות נזונות. מזונות ופרנסת נשואין עד דתבגרן או עד דתנסבן לגוברין כדתנן בכתובות (רשב"ם ב"ב קלט: ועי' לעיל נג:). **בשביל שאני זכר הפסדתי.** בתמיה, אלא לא אפסיד ומזונים יחד (ב"ב שם). **מאי קאמר.** מאי יפוי כח יש לזכר במזונות במקום אחר יותר מנקבה, דקאמר בשביל שאני זכר וזכותי גדול הפסדתי (שם קמ:). **מאן דעסיק בתורה הוא דירית.** כלומר מי שיש לו שני בנים, אחד עוסק בתורה ואחד אינו עוסק, וכי אבד זכותו בירושתו בשביל שאינו עוסק (שם). **וראוי לירש בנכסים מרובין.** שאני יורש הכל אפילו מאה מנה ואין לנקבה כי אם מזונות (שם). **כדי שמן.** כדים מלאים שמן, **והודה בקנקנים.** הכדים שלך בידי בלא שמן (שבועות מב.).